

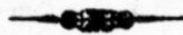
109. 8823
I.

SPORITELNY

po farských kollaturách
orbě, řemeslu ze svízelu
pomohou.

Co jednomu nemožno, to všem dohromady snadno.

V y d a l

D^{or} Frant. Cyrill Kampelík.

Nákladem spisatelovým.

V Hradci Králové.

Tisk Ladislava Pospíšila.

1 8 6 1.

OT 1569

Zn.: I-8823 ~~23~~

K č. 3785/50

Že na tom onen, který žije v materialní hojnosti, také duševně líp, než ten, jemuž jest zápasiti s nedostatkem a nouzí, patrnó, poněvadž při nemožnosti a obtíži opatřiti si potřeby pro tělo jest i duch skormoutěn i zmalatněn, což ovšem zase v nevědomosti, pošetilosti a nedbalosti svou příčinu má.

Emanuel Dobroslav Dobrovský,
(viz jeho stručný přírodopis člověka)
v Praze 1857.

V bídě neslušno plakati, leč po léku se ptáti.

ZF20

Reverendissimo ac Amplissimo

Domino Domino

Joanni Nepomuc. Rais,

Cathedralis Ecclesiæ et Capituli Decano
infulato, Episc. Consistorii et Judicii ma-
trimonialis Præsidi, Instituti theol. Prodi-
rectori, Examinatori synodali, Doctoratus
Theologiæ Candidato, H. N. M.

& &

sincera reverentia

dedicavit auctor.

Julius 1861.

U nás posud mnoho kapitálu mrtvěno bývá.

1. Bystrý finanční rozum vzdělanému a dělnému národu náramně prospívaje k moci a blahobytu ho neodolatelně vede. Žádný národ s chudobou zápasící na Europě bez dobrých financí, bez kapitálu nic valného nepořídí, ani svoje práva přirozená neuhájí. Zdaž to sami nepozorujeme, že chudí národové volnosti a samosprávy od násilníků zbaveni bývají, a statové se špatnými financemi klesají, vážnosti a moci pozbývajíce. Všemohoucí peníze či kapitál za dnův našich je důležitá síla i velký dělník v obecném dobru. Avšak na vědomostech chudí národové nemajíce praktických škol a všelikých jednot sotva se k mohovitosti dopracují, aby hodným kapitálem vládli, a v hospodárství prosluli, z blahobytu se radujíce. Nám Slovanům třeba všelikých jednot, aby různé síly a schopnosti v jakousi dělnou celitost spojovány byly, chceme-li se dobrých prospěchů nadíti.

2. Orba, řemeslo, průmysl, pracovitost jen tehda povedou k žádoucímu blahobytu, když je laciný kapital, spořitelnami sbíraný, pak středmost, spořivost, mravnost a nábožnost podporovati budou.

Z toho stanoviska naše společenské živobyti

pozoruj, spoluobčanům podávám úměr (plán), aby jej moudře uváživše, aspoň na průmyslnějších, živějších kollaturách v život uváděli. Můj návrh k zámožnosti a blahobytu jakož i k bohulibé ctnosti čelí. Jáť ze vsí duše radím, aby po našich společných vlastech v Rakousku kollaturní spořitelny zaváděny byly.

Proč k tomu radím, návrh tento podáváje, každý rozumný a dobrý občan z následného pozná. Na všech posud končinách mezi čechoslovanským, asi osmimillionovým národem, dědové, baby, tovaryšové, čeledinové, mnozí výměníci, a jiní lakomci, dukáty, dolary, dvacetníky a jiné stříbrňáky v okrouhlíku, hrnci, truhličkách do země na skrytých místech zakopávají, ve sklepích, komorách zazdívají, aneb je do postelní slámy pod hlavou zahrabávají. A proč to činějí? — No aby nižádným způsobem žlutáků, bělic, svých-to mazlíčků a miloušek zbaveni nebyli, a pak, aby svému mamonu a pošetilému lakomstvu otročili.

Poznam. Mnohý namítne: žlutáků a bělic jesti u nás velmi již poskrovnu, nadvládu vedoucí privilegovaný Germanismus a jeho poněmčující Bruck-Bachovský padlý system nás svou mylnou politikou a půjčkami vykapsoval — co teď uložíme do kollaturní spořitelny? — Na to pravím: Což to pořáde takové oстане? Dáme si němčinou stále národní rozum zatemňovati? Není to naší svatou povinností k lepší budoucnosti řádné základy po obcích dělati? Z něčeho nebude nic!

Jiné finanční myšlenky jim na rozum nejdou, poněvadž se za mládí ničemu neučili, o školu nedávše. Pošetilci a nevědomci jiného cos o penězích nevědí, než-li že k penězům celý svět tvářej obrátěn, a že všeho na světě od lidí za ně dostati lze. Protož takového mocného bůžka až do posledního dechu u vazbě a v temnotě chovají, aby se jim z milkování nevymknul. A tak nevědomost, neláska, neužilá lakota, sobě danou hřívnu zahrabává, peněžitou sílu oběhu a obecnému prospěchu odnímá.

I to nám zkušenost oznamuje, že hodní spoviví čeledinové, děvečky si u pánů, hospodářů dvou-, tři- i víceletou mzdu jako uloženou státi nechávají, aby si ji buď nerozmarnili, aneb jinak jí zbaveni nebyli. To je, pravda, chvalitebné i dosti opatrné! Ale hospodář jim úroků nedá, a není povinen; kolikráte se mu toho nahromadí, že sám do rozpaku někdy přichází, kdy čeledinstvo schovanou mzdu od něho žádá. A tak čeledinstvo ztrácí úroky, národní hospodářství kapitálky, a obecnost oběh peněz.

3. Kdo ze všeho toho nepoznává, že nerozum a tupitebná *) nevědomost našeho lidu sílu

*) Mluvíme chvalitebný, á, é (od chváliti) laudandus, -a, um, tak obdobně (per analogiam) tvořeno tupitebný, á, é, vituperandus, milovatebný amandus, trestatebný puniendus, veztebný (vezti), vedetebný (vedu—vedsti) atd. tak pomocí koncovky eb n ý, á, é k infinitivu zavěšené dobře vyplníme potřebu participií—dus, da, dum. Ctnost je chvalitebná (virtus est laudanda), nepravost je tupitebná.

kapitálu bohužel umrtvuje, orbě, práci, průmyslu a obchodu odvrací, a že lid náš, školy pronebavší, takto sám sebe vlastní mellou mrská a v obecném blahobytu sám se zaráží.

Poznam. U Juhoslovanů, zláště u hrdinských Srbů za Savou a Dunajem též tupitebný obyčej panuje, že mnozí rolníci 300—400 kusů dukátů zakopávají, nevědouce sobě s kapitálem rady. Což kdyby Srbové v nádejším Beogradě (Bělohradě) svém, národní bank aneb spořitelnu, a po městech, po krajích svých spořitelnice zakládali, kam by se kapitál pod úroky stýkal, jak by tu mohli železnice stavěti, silnice k nim vedoucí dělati, železné, skleně hutě (báně) otvírati, ba dolování kovů vůbec zaváděti, pární lodě, mlýny na vodě budovati? — Samé to věci, jenž by na obchod, na vzdělání ducha, na dobrobyt občanů, na moc, slávu, mohovitost srbského národa velkého vlivu měly, a nebylo by jim třeba čekati, až by se cizí millionáři ku všelikému podnikání nabízel, toliko užitek svůj hledajíce. Je to u nás lépe? Mnozí rolníci na Labi, Moravě za 600, za 1000—2000 zl. dolarů, dvacetníků po mnohá léta daremně ve truhlách věznili, ani sobě, ani průmyslu, obchodu neprospěvše, výdělný oběh peněz překazivše! Svrchovaný čas, aby u nás výdělný finanční rozum všemožně bystřen byl.

Spořitelny mrtvé kapitálky sbírají, aby k práci a obživě obrátěny byly.

4. Mezi blahomyslnými občany nebude snad nikoho, který by o užitečnosti spořitelén pochybo-

val, an takovýchto ústavů výborné následky ve městech velkých pozorovati může. Banky, spořitelny, úvěrné kasy (záložny), jsou znamenité ústavy, jenž dobré příležitosti poskytují, by se malé kapitály, sumičky peněz, sbíhající jednotily a k velkým závodům, dílům velmi prospěšně dělnými průmyslníky obrátěny byly. Takové ústavy, jako: banky, spořitelny, záložné kasy, úvěrné jednoty a j. jsou s to, z mála začínající, obyvatelstvo ku střídmosti, střízlivosti, spořivosti, pracovitosti, mohovitosti pěkně naváděti a tak ho v malých podílech k účastenství na velkém užitečném podniku aneb závodu zbuzovati. Tento spolkový finanční rozum mezi rakouskými Slovany a v Juhoslovanstvu za Savou velmi málo se posud jevil, a dlužno bylo jednotlivci ponechávati, aby podnikal věci, jež obecné blaho, pohodlí, obecné bezpečí požadovalo. A tak hromada malých kapitálů, ježto na slovanských zemích co mrtvina zakopány ležejí, vykazují se v národním hospodárstvu co velké ztráty a škody, any-by sebrány, mocnou peněžitou vydaly sílu, která by velikanským závodům a průmyslu výborně sloužíc, majetnost národní velmi rozmnožila.

5. Nesmíme sobě tajiti, že ve společenském živobytu mezi rakouskými Slovany, a dále na slovanském jihu v ohledu tom, velké temno mysle zachmuřuje, jež by vhodná (praktyčná) literatura úsilno a po-učlivě jasnití měla. U nás pošetilé smýšlení se obyčejně jevilo, kde o velkém díle obecného dobra jednáno bylo: jako: pravidel-

niti řeku, most přes řeku, silnici stavěti atd., že naši občané na stát vezdy okazovali, jakoby on jedině o to pečovati měl, aby taková blahoplná díla znikaly. Takovým-to smýšlením, takovouto nevědomostí, netečností občanů dvojí ztráta posud se vykazovala: že stát draho stavěl a zpravoval, pak že občané na veřejných dílech a závodech, ježto by veškeré obyvatelstvo užitkem svým zajímati měly, finančního podílu nebrali a na užitku jejich se nezúčastnili. A to je hlavní příčinou, proč naše Rakousko a jeho německá vláda až dosud umělým praktickým cizým kapitalistům, jednotám, spolkům k nám přišedším, příznivou a milostivou se prokazovala, dobrých výsad k jich závodům udělivši. Tato u nás mezi občany a státem projevená nevzájemnost, netečnost, finanční nevědomost, nejlépe by poučlivou literaturou a spořitelny odstraněna byla. Jen finanční ostrovtip a průmyslná počítavost dva činitely (faktory) ku závodům a obchodu pilně hledati a obracet bude; mým totiž akciemi (účastinami), spořitelny *) sebraný kapitál, a praktickými školami zbystřený rozum.

*) Nařízení ministeria vnitra r. 1853 vydané, vyzývá politické úřady říše, aby rozhodně k tomu působily, by hojně zakládány byly zemské spořitelny. Roku 1844 vydaná pravidla pro spořitelny dovolovaly obcím, aby si pod zákonnými formami zakládaly spořitelny. Pravidel těchto nebylo mi lze dostati, ač jsem se po nich sháněl! Nechat někdo u pramenů sedě, dobrotivě doplní, čeho se tu nedostává.

6. Nejdrahocennější kapitál, jenž největšího zužitkování a nejvyšší valnosti (hodnoty) schopen, jest a vezdy bude: zbystřený rozum a jeho neocenitelný nástroj, obratná ruka. Ale bez kapitálu, bez peněz velká díla utvořit nelze.

Poznam. Zmíněno zde o kapitále. Kapitál či jistina za našeho průmyslného věku a jeho živnostnické svobody je důležitou silou a hýbádlem blahobytu. Kapitál je soujem (ouhrnek) zhotovené práce. Prapůvodní kapitál neboli pravá jistina, je duchovní síla rozumného člověka, jejížto pomocí on všechny věci, jež mu příroda dává, v užitečné výrobky přeměňuje, jakési hodnoty jim dodává. Základ, tvořivá moc a síla všeho toho u člověka je duch, tato jiskra Boží. Duch lidský vědomostmi obohacený, zkušenostmi zbystřený je prapůvodní kapitál, neviditelná jistina. A to moc ta, která práci zvedá, to je kapitál, který obsáhá a vytváří vše ostatní; v něm je stálý základ, živý zdroj vši valnosti a veškerého bohatstva. Veškeré síly ve přírodě, jako veškeré síly tělesné průmyslného člověka, jsou toliko nástroji této divotvorné síly, která vše ostatní ovládá hmotu (co hmatáme) k užtku a pohodlí obrací. Školami praktickými zbystřený duch národní — to pravá jistina.

7. Důvody, proč k tomu radím, aby na církevních kollaturách čili po farských okresech spořitelny zakládány byly, jsou následné:

a. Mrtvé sumičky peněz semotam ukryté, scházely by se jako včely do oulu, velký a dělný kapitál skládající. A to je důležité v národním

hospodarstvu, ježto ku všeobecné zámožnosti napomáhati má.

b. Spořitelna kollaturní stala by se každému kollaturníku, zláště čeledínům, služkám, nádeníkům, tovaryšům a jiným dělníkům po službách Božích snadno přístupnou, nikdo by schválnou cestou drahého času k práci neztrácel. Zletilí sirotkové dostavše ze sirotčí kasy svoje peníze a nevědouce jimi těžiti, též by je do kollaturní spořitelny rádi ukládali, až by se jim něco vhodného naskytlo.

c. Kapitál potřebující občané, snáze by si ho, bez oklik a ztráty času, mohli vypůjčovati, úroky vypláceti, a také po dílcech vypůjčený kapitál spláceti, aby sobě opatrnou spořivostí z dluhů rychleji a snáze pomáhali.

d. Orba, řemesla, hospodářský průmysl dostalyby lacinější kapitál na zálohy ke svým opravám, kdežto jím výnosnější průmysl fabričný všechny peníze stahuje, kapitál zdražuje t. j. jsou nutněni velké úroky z kapitálu dávat.

e. Půjčený kapitál větší jistoty by docházel, poněž *) se kollaturníci dobře znají a hospodářské neduhy, mravní vady, slabá hypoteka (jistota), špatný úvěr (kredit) tak snadno mezi známými utajeny býti nemohou.

f. Vše toho pohodlná vhodnost (praktičnost) nevyhnutelně žádá. Hlavní spořitelny po vládních městech v korunních zemích jsou výborné ústavy,

*) Prostinké poň, poně, poněž u starých, co nynější plouhavé poně(vádž). Co je to v á d ž? To je klasičnost Koniašovců!

ale jen pro obyvatelstvo velkých měst vhodné; při velkém návalu mnoho času tam lidé, čekajíce a tlačíce se, promeškají. Po krajích na venkově ale také lid dělný dobročinných ústavů potřebuje. Blahodějně ústavy jsou lákadla ku ctnosti, ježto od kořalečného pití, od nestřídmosti a všelikej prostopášnosti odvádějí.

Poznam. Naši milí spoluobčané Srbové na srbskej vojvodině po dolních Uhrách okresné spořitelny zakládají. Bůh jim žehnej! Německá města u nás také spořitelny pilně zakládají. Zdař Bůh! Čechoslovanská města, nedbajíce o čest a právo svého jazyka a blahobyt národa, pěkně dřímají!

Sestava kollaturní spořitelny.

8. A. Rukojemstvo, ředitelstvo spořitelny.

1. Především vážní představení, aneb také jiní občané z obcí jednej kollatury (také dvou třech blízkých kollatur) písemně by svůj okresní úřad o dovolení žádali, aby kollaturní spořitelnu sestavovati a zakládati směli. Ze mnoha důvodů by to velmi vhodné bylo, aby tři, čtyry sousedící farské kollatury spořitelnu sobě zařídily. Vydajů by ušetřeno bylo, poněvadž 3—4 věci jednoho druhu více stojí, než jedna velká téhož druhu; a pak by to lépe ředitele odměňujouc v horlivosti povzbuzovalo, aby čas a sílu spořitelně obětoval. K žádosti buď přiložen úměr *) (plán) spořitelny.

*) Úměr (plán) je staré dobré slovo; mluvíme; my si to vy měříme, uměříme.

Buďte pánové napřed ubezpečeni, co jen k blahobytu a mravnosti čelí, že naši slavní úřadové do-
brotivě podporovati budou, a v nesnázích vám mou-
dře poradějí. Neboť náš panovník, císař František
Josef blahomyslně tomu chce, aby všemožně bla-
hobytu napomaháno bylo.

2. Jeden nebo dva hodní a dobromyslní
občané, majetníci statku aneb také menší živnosti
z každé farskej obce, stali by se, buď sami se
nabídnuvše, aneb k tomu dožádání byvše, ručitel-
mi (kaventy) kollaturní spořitelny. Ručitelové
byli by za to jejími dozorcemi, opatrovníky, a
prohlíželi-by oučty ředitelovi. Býti dozorcem a
kaventem spořitelny, byla by velká občanská čest;
poněvadž by takový občan veřejným smýšlením, co
do poctivosti, hospodárnosti, pořádnosti, důvěry a
úvěru ctěn, a jako dělný občan, pro obecné dobro
úmysl a cit mající, vážen byl. Čest a vážnost
mzdy nehledajíc, jen slušného uznání a ocenění
žádá.

3. Na farskej osadě měla by spořitelna své sí-
dlo, svou kasu a pisárnu, poněvadž kollaturníci jdou-
ce do Chrámu Páně, své finance by si takto sna-
dno, jako mimochodem, beze ztráty času obstarali.

4. Zvolený, aneb dobrovolně se tomu od-
davší ředitel, jakožto dobře pověstný a rázný muž
znající se dobře v pravopisu čechoslov. *) a v

*) Kdoby se s pravopisem čechoslov. jazyka náležitě obe-
znati chtěl, tomu uctivě můj pravopis v Praze u Me-
dau-a vyšlý na pamět uvádím. Můj „Čechoslovan“
v Hradci Král. u Hostiv. Pospíšila za 24 kr. také mu
dobře poslouží.

počtech, vedl by přísný pořádek. Pro větší jistotu svého ředitelství složil by kaucí (důklad), aby spořitelna vesměs pojistěna jsoucí, pevnou důvěru měla. Koncem roku by mu dozorcové knihy, oučty, kasu prohlíželi. Za práci a přičinění své dostával by 1—1½ procenta z kapitálu, jež by spořitelna rozpůjčila. Kdyby spořitelna 20.000 zl. rozpůjčila, jeho mzda by na 200 zl. až i na 250 zl. zrostla. Praktický, čilý ředitel také toho zasluhuje. On jest duše spořitelny. Hodný pracovník je hoden své mzdy. Zadarmo se nikdo namahati a čas svůj obětovati nebude a nemůže. Něco za něco!

5. Ředitelem může býti každý vzdělaný muž, jako: duchovní, učitel, lékař, ranlek, na odpočinutí jsoucí úředník, důstojník, aneb jiný občan v obci, vědomosti, času a dobré vůle pro obecnost mající.

6. V neděli dopoledne po ranních službách Božích, teda od 8. do 10ti hodin by ředitel peníze od lidí do spořitelny přijímal, ježto by si tam na úroky skládali. Všechny svátky je spořitelna zavřena.

7. V neděli odpoledne po požehnání by žádajícím peněz půjčováno bylo, a sice jenom těm, kteří by úředně vidimovanou výpiskou (extrakt) z kněh se vykážali. Pojištěná živnost proti požáru má větší úvěr (kredit) a pevnější hypoteku (jistotu), než ona, kde toho zanedbáno jest. Též by v neděli odpoledne žádajícím vklady, aneb úroky vydávány byly.

9. B. Obecenstvo spořivé.

Šetrnost — jistý výdělek.
Úroky mají bystré kroky,

Služebný lid, tovaryšové, dělníci a jiní občané, jdouce z Chrámu Páně, aneb před bohoslužbou, mohou sobě vklady peněz uspořených nedělního času do spořitelny donášeti. Spořitelna by dávala 4 procenta může být, že 5 úroků ze sta. Nejmenší vklad budiž 1 zl. r. č. Vkladatelové na svoje vklady po žádosti, buď na svoje neb na cizé jméno psané, dostanou zápisek aneb spořitelní knížku, již ale každý tak jako peníze schovej, poněvadž složené peníze vykazujíc, směnku aneb úpis (obligaci) zastupuje. Na řádný zápisek spořitelní každý občan rád peníze půjčí, aneb ho do zástavy přijme. Kdoby se zápisem spořitelním nevykázal, aneb ho ztratil, vkladu svého by se snadno zbavil, ježž do spořitelny byl dříve na úroky uložil.

V neděli odpoledne byly-by žádajícím podílníkům buď dílce vkladu, neb úroky, aneb celé vklady s patřičnými úroky, zápisky své ukázavším vypláceny. Kdož ale žádá, aby finance jeho se zlepšily a zmocněly, vši silou opatrné příčinnivosti a rozumné spořivosti dlužno mu na tom státi, aby vklady a úroky bez velkej potřeby nevybíral. Neboť kdo kvočně z podkladu vejce ubíratí bude, nedočká se velkého hejna kuřat. Moudře učiní, když pevnou vůlejí zkoušeti bude, jak jsou peníze úrodné.

Každému občanu z kollatury (také i z jiných kollatur) byla by spořitelna pro jeho příčinlivost a spořivost otevřena, dokud by mu po vůli bylo.

Jakého prospěchu by kollaturní spořitelny občanům poskytovaly?

Peníz, který zachováš, je tak dobrý, jako ten, který vyděláš.

10. Čeleď, dělníci, tovaryšové a jiní vidouce, že lepší budoucnost v moci své mají, a že sami sobě svůj osud kujou, jistě budou pracovitější, pořádnější, spořivější, ve službě stálejší, muzikám *) a nočním hejřivým toulkám se vyhýbající, v kouření tabáku, co už mnohou dědinu, mnohé městečko v popel obrátilo, se zmírnějí. Kdož už do spořitelny 20 zl. uložil, bude o to pilně dbáti, aby se brzo na 30—40 zl. atd. zmoh', a to zajisté pracovitost, spořivost a pořádnost všady u nás pěkně podněcovati bude. A kdož tu nevyrozumívá, že tímto způsobem lepší mravnost, vytrvalost

*) Na naše muziky a tance po hospodách, kde se opilí surovci, za mládí školy a vzdělání své zanedbavše, jako divá zvěř rvou a mrzačí, a bez krvavej pračky žádné posvícení se nekončí, měli bychom také opravní pozornost zbuzovati. Co Církev, škola namahavě napravuje, to hospoda kazí. Moudrá bavorská vláda už na to pomyslna, nařídívši, že jen do desíti hodin v noci muzika dovolena jest, aby čeleď a dělnictvo v noci sobě odpočavše, ve dne k práci schopny byly a v mravech nepustly. Dělnému lidu třeba veselky, ale pořádné, lidské, prosté všeho znemrazení! —

v dobru, v práci u čeledinstva, dělnictva zkvítati počne ?

Schranlivý nebojí se nouze.

Kdož neostřihá groše, sám nestojí za tolar.

Troška k trošce činí trochu.

11. Živnostníci a rolníci vědouce o studni, kde se peníze stýkají, a mohouce sobě lacinější kapitál (t. j. za mírnější úroky) vypůjčiti, a zas po dílcích ho spláceti, budou podnikavější, zprávnější, průmyslnější, živnost svou opravujíce a zvelebujíce. Rolníka nebude lichva (úžera) mořit, on spíše na svůj statek náklad povede, aby jeho polnost dobytčářstvím zlepšil, aneb mokřiny trativodmi podzemními (drény) vysoušel, opravené louky lepšími travinami posel, štěparství, vinarství, chmelarství, včelarství, hedbávnictví, zelinarství a j. zaváděl. Kollaturní spořitelny by u nás zláště na orbu, řemesla znamenitě působily, k většímu užitku je pudíce.

Poznam. 1. Moravské Noviny nám oznámily, že kníže Miloš pokladnici pro sedláky v Beogradě (Bělohradě) ze svého vlastního jmění založil. Na levné úroky budou z ní sedlákům peníze půjčovány, aby si hospodářstvo své náležitě spořádati mohli. A takový dobročin je nejlepší řeč ze stolce knížecího k dělnému národu.

Poznam. 2. Čechoslovenský asi osmimillionový národ (míním Čechy, Moravany, Slezany, Slováky) jakož i jeho pobratymci v Rakousku jsou k orbě a k rolnímu průmyslu odkázáni. Sbratřilé královské Slovensko, znamenité svou teplejší polohou, lesnatým pramenitým horstvem,

je na průmysl mnohem více odkázáno, mají mnoho kovů v lůně svém. A v čechoslovenských zemích jsou občané po slovansku mluvící poněkud opozdilí, poněvadž jejich školy byly druhdy na pouhé elementarstvo, na práznou formalnost obmezeny, k něčemu vyššímu, životu potřebnému, pro germanisaci, nesměřovaly. University, lycea, učené společnosti, hospodářské spolky v Praze, v Brně, v Opavě, na Břetislavi (Prešporku), museum v Brně, obchodní komory, technické ústavy a j. posud velmi málo na slovanské obyvatelstvo — ačť v lůně jeho — působily. A přece říše rakouská má na slovanském četném (18—19 millionů) obyvatelstvu velký kapitál, který by větší úroky dával, kdyby k tomu lidomilně hleděno bylo.

Není pochybno, kdyby orbě, řemeslům laci-
nější kapitály a jiné dobročinné ústavy, jako ho-
spodářské školy, jednoty, výstavy po krajích ku
pomoci přispěly, žeby zkvítaly lépe. Kdyby ale-
spoň v každém kraji (stolici) jedna hospodářská
škola, i hospodářská jednota byla. Na Peruci, v
Mladé Boleslavi, v Jíčině a jinde mají už hospodář-
ské jednoty! Přičiňte se Čechoslované, abyste je
také jinde měli! V Hradecku také jedna znika pů-
sobením p. hrab. Jana Harracha.

Poznam. 3. Kdyby naše obce vzaly rozum do hr-
sti, do svého soběctví svůj veškerý národ po-
jaly, obětovaly by peníze, jež za honbu v draž-
bě (licitaci) tržívají, na rolnickou (hospodářskou)
školu a zařízení jednoty rolnické; tak by kaž-
dý kraj měl řádnou školu rolnickou a jednotu.
To se rozumí samo sebou, že by národním
slovanským jazykem na školách těch učeno

býti muselo, jinako by se prospěchu svého minuly. Když sám lid sobě nepřeje, pro sebe neobětuje, kdy se čeho dočká sám sebe opustiv?

12. Zkušenost nás učí, že mnohý pacholek, po několika letech služby své, asi 100—140 zl. sobě uschránil, a tuto sumičku podle oka, na pouhé dobré slovo, neptaje se po jistotě, úvěru, leckomus bez úpisu neopatrně půjčil, který ji jako nesvědomitý darebák všelijak promarnil. A tak ubohý k svému hoři, byl peněz těžko pro stáří uspořených zbaven a ve spořivosti své zlomen.

Lépe se ptáti, než chybovati.

Lépe věřiti svým očím, než cizým řečím.

13. Jsou opět příkladové, že děvečky, jsouce škodou cizou poučeny, silně o svoje peníze bály se. Aby teda svých peněz nějakým darebákem zbaveny nebyly, schovaly je do své truhly, kde léta mrtvy bez úroků ležely, až je konečně zloděj i se šaty ukradl, aneb požár ztrávil.

Poznam. 1. Jakýsi nádvorník na hospodě v P. při živej silnici, uschrániv si 80 zl. schoval je na svoj komoře do skuliny. Po několika měsících chtěl svůj pokladeček rozmnožit, ale bohužel nalezl, že byl od myši na kouštinky rozhlodán a část strávena. No to je dokonalé mrtvění kapitálu! a finanční nerozum!!

Čiň, čeho litovati tobě netřeba.

Blahoslavený ten groš, co kopu ostříhá.

Poznam. 2. Jakási dívčina zletilá v Ž. dostala jednu stovku svého podílu dědictvím. Bojíc se bratra svého, jenž darebačil, ukryla ji pod koulovitou nohu truhly své. Po čase sobě na ni zpomenouc, sáhne po ní pod nohu, ale stov-

ky tam nebylo. Shon po ní natropil sváru a vády v domě, v podezření vzat bratr její; ten se zaklínaje jistil, že o vtipné skryši ubohé stovky nevěděl. Hledáno, vše převráceno, stovky nenalezeno. Obezřetnější z hledajících spatřiv myši díru blíže truhly, praví: jak kdyby ji myš do díry zavlekla? — Prkno v podlaze odtrženo, aby díry ohledáno bylo. Aj, žába na chomáčku kousků papírových sobě hová, hlídá jíc poklad. Na štěstí *číslo 100* nalezeno, kouštinkův na papír nalepeno, a tak zmrzačelá stovka do berničního úřadu v Jičíně poslána byla. Slavný úřad poznáv osud stovky poslal dívčině jinou stovku bernou.

Poznam. 3. Ještě jiný příklad nerozum našeho lidu a naše nehospodárství smutně osvědčí. Jakýsi výměník za mládí svého dodržoval dědici nedospělému velký statek. Pracovitost, spořivost, štěstí a Boží požehnání nahromadily v jeho rukou 18.000 zl. stř., jež v dukátech, dolarech a dvacetníkách měl. On ale pošetilec, o národním hospodárství, o finančnosti, o úrodnosti a valnosti peněz pra-žádné myšlenky nemaje, nikda ničeho z literatury národní nečítaje, choval je 30 let pod zámečkem v truhlici co vězně. No tím škodil své rodině, obecnému blahu a národní zámožnosti, tak dlouho znamenitý kapitál mimo oběhu mrtviv. Zajisté každý pochopí, že kdyby je byl na pěti-procetní úroky půjčil, za 30 let by mu byly 27.000 zl. jako ve snu a bez práce přinesly. A o takový kapitál jej hlupství připravilo! A kdyby byl úroky zase kapitalisoval a opět půjčoval, koncem prvního desetiletí bylo by mu 11.276 zl. a koncem dvacetiletí 29.681 zl. na úrokách přibylo. No a toho všeho se zbavil

sám. Je to finanční rozum? — Co by mu koncem 30tiletí bylo přirostlo?

Poznam. 4. Opět jiný příklad dokazuje, jak se finančního rozumu u nás nedostává. Jakýsi S. na L. dostal darem 2 obnošené kabáty z Prahy. Oba byly něco usmolené ale dobré. Aby je nový majetník očistil a slušně vylíčil, namočil je přes noc do vody, ráno je mna vypral. Vysušené pak opravoval, něco odpá-rav zjinačil, robiv takto zpozoroval v jednom kabátě za podšívku a pod záplaty jakési drobotiny papírové; dopatřiv blíže, nastojte! udiven poznal, že to kouštinky rozemnutých jednušek a dvojek. Kolik banknotek za své vzalo, udati mu nebylo lze. Ale hojné kousky a chuchvalce rozemnutého mamona, bůžka to lakomců neužilých, na dosti válný počet bankovek ukazoval. Jak může národek, tak hloupě jednaje k zámožnosti a moci dospěti? —

Poznam. 5. V dědině Strž.... blíže Jíčina jakýsi schránlivý a dobrý hospodář asi 12.000 zl. u sebe doma po delší čas choval, až by se mu něco ke koupi naskytlo. Mezi tím vypuknul u něho požár tak prudký a náhlý, že i v něm jeho kapitál papírový shořel. Netoliko on, ale i obecné dobro a národ utrpěli ztrátu v hospodárstvu svém. Kdyby ve blízkém Jíčíně byla spořitelna, jistě by se to ubohému nepříhodilo. V Hradci Králové také již kolik let na spořitelnu myslují, jeho Excellenc p. biskup Hanl značnou sumu peněz jí do základu dáti se nabídnul, ale dosud tam spořitelny není.

15. Kdyby čeledín, maje 30 — 40 zl. ročně služebného, tak rozumně spořil, aby si hned před novým rokem 10 zl. do spořitelny kollaturní na

úroky uložil, a pak na začátku října každý rok si toliko 5 zl. přes 20 let přikládal, po takové době dvacitileté, obdržel by 182 zl. 3 kr. A těchto 5 zl. snadno by sobě uspořil, kdyby kouření a jiné vydání zmírnil, ježto tělo nesytí ani nesilí, a k zachování zdraví také toho nepotřebuje.

Kdo chová svého, nebude žádostiv cizého.

Nedostatky okazujou, jak málo lidé potřebujou.

K malému výdělku dej velkou stráž, a bude velký.

Kdo šetří, má za tři.

Opět jiný příklad. Kdyby 20ti letá děvečka, majíc 16 zl. ročního platu, do kollaturní spořitelny hned si 4 zl. uložila, a pak každoročně po 30 let své služby jen 2 zl. do spořitelny přikládala, její peníze by se tak úrodně rozmnožovaly, že by po 30ti letech svého nepatrného spoření 131 zl. 40 kr. obdržela. Každý hodný jí pak dobré jitro přáti a sobě jí všímati bude; protože si krávu koupiti, pole najmouti, aneb jiné živobytí si zavést může. Spořitelna ji zbaví strachu před zlodějem. A to také za něco stojí!

Chudého ani svojet nezná.

A to vše by se jako hravě bez namahání, bez ublížení sobě, bez jakési starosti dělo, poněvadž už peníze samy pracujou, samy se množíce, před zlodějem, ztrátou a požárem jsouce jisty.

Ne-učí nás bohužel zkušenost, že děvečky, více jak 2 zlaté ve střevících zbytečně protancujou, aneb jináko v tintěrách rozmarní, a po 30tileté službě ani 100 krejcarů nemajíce stářím a slabostí zemdleny žebrotou bídne se potloukávají? A

tak u nás bohužel zrůstá proletárstvo, armada churavců, povalečů, tuláků a lenochů, jenžto jsou břemenem obcí, a břemenem pracovitých, spořivých občanů, jež z práce vytrhují.

Čím se mladý příliš veselí, ve stáří toho poželí.

Přijde čas, že se optá zima, cos dělal v leťě.

15. Kollaturní spořitelny budou rozumnou pracovitost, spořivost, střizlivost u lidu podněcovati, proti schudnutí znamenitě ho chrániti, mrtvé kapitálky v temnu dušené sbíratí, orbu, řemeslný průmysl podporovati, slovem na dobrý stav a mravnost služebnictva, dělnictva, řemeslnictva blahodajně působiti. A svrchovaný čas, abychom u nás penězím dobře rozumějíce, lépe jejich sílu zužitkovali, ve finančním rozumu prospívali, nechceme-li, aby nás severozápadní Europa svými milliony podmanila, chudobou nás spoutavši.

Národové na západní a severní Europě jsou ve finančním rozumu pokročilejší a bystřejší, roviny, doly, hory, lesy svých vlastí pomocí věd a vyborných národních škol, dobře užítují, u větším pohodlí snáze do velika pracují. Všeho toho tím dosahují, že kapitál spořitelnami, akciemi (účastinami) sbírajíce ostrovtipně ho k závodům obracejí, aby jeho sílu pod vládou ducha užítujíce nesmírně bohatli. U nás účastinám dobře rozuměti nechceme, na západní a severozápadní Europě akcie divy a ráje vykouzlujíce společnost lidskou k velkému blahobytu nesou. Tam nikde kapitál v okrouhlíkách pošetile do země nezakopávají, aniž jináko umrtvují jako se to bohužel u nás děje.

Zdaž blahomyslní nepozorujete, že se k nám miliony z ciziny hrnou, ježto na velikanských závodech, dílách, na železnicích, v dolování, továrnách a j. znamenité úroky nesou, ba za 10 — 12 let se zdvojnásobují? — Kdo tu nejvíce získá? Náš pracovní lid jen nějaký čas výdělník, dokud mu cizí kapitál práce poskytuje, po vykonané práci jest opět náhodě a lelkům ponechán.

16. Naše slavná vláda za ministra hr. Kolovrata na všech končinách rakouské říše dosti horlivě k tomu zbuzovala, aby spořitelny zaváděny byly, a domácí kapitál aby z mrtvých křísen, mezi občany obíhaje obecnému blahu prospíval. Nevím čím to jest, že jsme jí nechtěli rozuměti? Pročež všechny srdcejemné lidomily mezi blahomyslnými občany, zláště velebné otce duchovní, na tuto důležitou stránku našeho živobytí uctivě upozorňuji. Neb pravda stojí: že chudoba je nestouda, poroba i choroba. Kéž by blahošové na lid dělný a služebný milostivě hlédíce jemu cestu k mravnosti, ctnosti, zámožnosti a blahobytu všelikými ústavy, školami usnadňovali, aby se proletarstvo nemnožilo a za ním všeliká nemravnost, nevěra jako neodvratný stín neplahočila. Všechno moralisování většího působení nabude, když cesty a prostředky k zámožnosti vedoucí, chudému lidu otvírány a poskytovány budou, aby se utěšenější budoucnost naň usmívala.

„Silný slabého nezanedbávej. Slabý pak vážnost prokazuj silnému! Bohatý sděluj se s chudým, chudý ale děkuj Bohu, že dal jemu, kdožby nedo-

statku jeho vyhověl. Moudrý neprokazuj moudrosti své toliko slovy, noprž dobrými skutky.“ Sv. Kliment Řím. Ep. ad Cor. cap. 37.

17. Stanovy pro kollaturní spořitelny.

Výměr.

§ 1. Kollaturní spořitelna je kollaturními občany pojištěná, úřadem potvrzená pokladnice, kam si každý kollaturník jakéhokoli povolání, stavu, stáří peníze pod úroky vkládati může.

Její vniterná soustava.

§ 2. Zakladatelové i spolu ručitelové kollaturní spořitelny, jsou majetní poctivci na farním okrese usedlí občané, z každé farní obce aspoň jeden.

§ 3. Otec duchovní co starosta okresu farského pak-li mu libo a možno, také za ručitele zvolen býti může, třeba zemskými statky nevládnul; přece by aspoň rukojemstvím morálním, co učený muž, důvěru ku spořitelně pevnil.

§ 4. Ručitelové jsou spolu také dozorcové a opatrníci kollaturní spořitelny, koncem roku oučty a pořádek prohlížejí, a coby kde se nalepšiti dalo, uctivě udávají, prohlednuté oučty podpisují.

§ 5. Ručitelové dobrovolného aneb zvoleného ředitela i pokladníka spořitelny, jež pověst za svědomitého, pořádného, opatrného pokládá, potvrzují a slavn. úřadu oznámějí. Dělný ředitel a spolu pokladník, je myslivý a konavý duch spořitelny.

18. Pohled na pokladníka.

§ 6. Pokladník, co ředitel spořitelny odpovědný, složí ručitelům 800 — 1000 zl. r. č. důkladu (kauce),*) buď na penězích, v úpisech (obligacích), směnkách, aneb ve státních papírech, čili také svou živnost (statek), pak-li jakou má, v zástavu dá. Ouroky z důkladu (kauce) bere.

Jeho povinností jest :

- a. pořádnou světnici za pisárnu sobě zřiditi, aneb najmouti, kasu, pečátko a jiná příslušenstva obstarati.
- b. svázané knihy zápisní pro vklady a vydaje, denník sobě založiti;
- c. vklady či peníze nedělního času od lidí přijímati, pojištěnky (zápisky) na ně vydávati, žádané úroky vypláceti;
- d. vše řádně do svého denníka zapisovati a pak do kněh vnášeti, a vše v pořádku pro snadný přehled chovati;
- e. dopisy na poště vyplacené a spořitelně svědčící přijímati, jim pak náležitě a slušně odpovídati;
- f. ku každému se vlídně měti, na zdvořilé otázky a poptávky laskavě odpovídati;
- g. bez oklik, bez odkladu a však obezřetně peníze občanům po žádosti půjčovati;

*) Jistota i důklad (cautio) jsou vesměs stará slova. Viz „Tajemník soudní,“ jehož p. Josef Vlad. Pelikán mladým právníkům, úředníkům, obecním i duchovním představeným podal. V Hradci Králové 1851.

h. proti požáru se vším příslušenstvem a majetkem se pojistiti, a obezřetným finančníkem se osvědčiti.

§ 7. Pokladník za svou snahu, opatrnost, obětovaný čas, za papír, péra, černidlo, světlo (když jakého bude třeba), za topivo v pisárně a j. $1\frac{1}{2}$ procenta z každého půjčeného sta dostane. Pokladnicí, pečátko, knihy, sama spořitelna zapraví, což jejím majetkem bude.

§ 8. Po minulém roce, měsíce ledna, pokladník ručitelům (dozorcům) od něho samého v určený den dožádaným spořitelní oučty předloží, jež v pořádku nalezené svým podpisem opatřují.

Poznam. Učiněná i dobře nalezená pořádnost by z kazatelny kollaturníkům ohlášena býti mohla kdyby toho bylo třeba, mohouc pěknou veřejností ve svatyni důvěru ku spořitelně a její úvěr pevniti.

19. Pohled na vkládatelstvo.

§ 9. Každý kollaturník čili farník i také sousední druhofarník, může sobě do kollaturní spořitelny peníze, (1 zl.) jedním zlatým nejméně začínaje na úroky ukládati, na což řádný zápisek spořitelní od ředitela (pokladníka) dostane. Na zápisku jméno a příjímí, jakové vkládač sám napoví, pěkným písmem napsáno bude; podpis ředitelův a pečeť spořitelny, udaný čas učiněného vkladu, pojistí platnost zápisu.

a. Každý sobě zápisek spořitelní (pojištěnku) jako peníze, nebo směnku, obligaci (úpis), ak-

cii (účastinu), opatrně schovej; nebo vlastník (majetník) zápiskem spořitelním se vykázávší z pokladnice peníze dostane. Zápisek spořitelní má vlastnost (hodnotu) peněz. V čas nouze každý naň peníze půjčí, aneb ho v zástavu přijme.

Kdyby vlastník zápisu sám churav¹ byl, aneb jinou příčinou baven s ním k pokladnici přijíti nemohl, třeba mu někoho druhého několika řádky svým a jednoho svědka podpisem splnomocniti, aby peníze do spořitelny uložené vybrati mohl. Tím zabráníme cestu krádeži zápisů a jiným podvodům, ouiskokům, a vlastnictvo lépe chráněno bude.

- b. Kdyby někdo svůj zápisek buď ztratil, aneb mu ukraden byl, opatrnost velí aby hned ředitelovi spořitelny svou nehodu oznámil, jméno své, číslo zápisu a summu vkladu pokud jemu lze udal, aby pravý majetník aneb vkladáč bez odkladu svůj zápisek spořitelní v cizích rukou vězící v běhu a hodnotě umrtvil, jeho platnost zrušiv.
- c. Nikdo nesmí v zápisu ničeho vyškrabovati, přechmárovati, doň vpisovati: slovem ničeho jináčiti, aby trestu po zákoně na sebe neuvalil, který veřejné listiny porušovati přísně zapovídá.

20. Pohled na úroky.

§ 10. Kollaturní spořitelna čtyry procenta úroků dává.

§ 11. Úroky spořitelna ve čtyrech čtvrtletích

počítá, a sice: koncem března, června (růžna), září, prosince. Pouze ze zlatých celých úroky počítá, krejcary ne-uročí; zlomky menší než půl krejcary v počtech vypouští, poněvadž by počítání zbytečně stíženo bylo, čas drahý by malichernictvím byl mařen a peněz vypůjčujícím by to nemilé tintěrky byly.

§ 12. Pokladnice kollaturní teprva po 3 měsících do ní uložený vklad zuročuje, protože mnohokráte 2 — 3 — 4 měsíce minouti mohou, než si někdo kapitál z ní vypujčí, aby úroky z něho plynouti počaly. Kdyby se ale stalo, žeby někdo v lednu 50 zl., v únoru 30 zl. a v březnu 20 zl. do spořitelny složil, tu by již ze stovky od 1. května úroky počítány byly.

§ 13. Ona úroky celoroční, kdo si je v ní uložené nechá, dokud celistvé zlaté (dle § 11) dělají, ke kapitálu připočte, z něhož opět přiměřené úroky dá, čímž kapitál vkládači stále peroste. Kdoby k. p. narozenátku 20 zl. do kollaturní pokladnice uložil a do 20ti let mu je tam uložené na úroky nechal, zrostlý dvacetiletěk by 41 zl. 38 kr. ze spořitelny dostal. Tabulku na úroky mnohý kalendář udává. Opsanou si pověste na stěnu.

§ 14. V neděli dopoledne až do velkých služeb Božích, a pak odpoledne po požehnání, spořitelní vklady, jakož i splácení úroků a kapitálů od kollaturníků přijímá. Všechny svátky a hody Boží bude spořitelna zavřena.

21. Pohled na vypůjčovately.

§ 15. Pokladnice kollaturní spořitelny každému spořivému občanu z farního a sousedního okresu dost jistoty (hypothecky) majecímu (již úředním výpisem nového datum z gruntovní knihy osvědčí) peníze na 6 procent zapůjčí, a zas potom kapitál na $\frac{1}{4}$ letní výpověď ústní před svědky, aneb na písemnou výpověď beze svědků požádá.

§ 16. V neděli po požehnání aneb v pondělí, spořitelna do pokladnice v hotovosti sběhlé peníze buď na směnky, když na krátký čas, nebo na dlužní úpis (obligaci) každému pořádnému, co do majetku bezpečnému občanu, po žádosti hned, pokud hotovost stačuje, aneb v krátkém čase zapůjčí. A to se poděje beze všech pocházek, písemných proseb, bez dlouhých odkladů, na pouhou žádost.

Dvojnásobně pomáhá, kdo rychle pomáhá.

§ 17. Každý dlužník patřičné úroky z vypůjčených peněz čtvrtletně do spořitelny řádně odváděti neopomeň; neb kdo toho prunedbá, u toho, aniž jaké výpovědi dostavšího, nejen nezaplacené úroky, ale i celý kapitál žalobně se všemi následky pro nedbalce, před c. k. soudem pohledávány budou. Ve zporech s nepořádnými neplatícími dlužníky bude se kollaturní spořitelna říditelem, svým to pravým zástupcem, aneb v jeho nemožnosti, některým ručitelem u okresn. úřadu o právo své hlásiti.

§ 18. Dlužník, chtěje vypůjčené peníze kollaturní spořitelně odvésti, je-li to již summa 100 zl. a více, $\frac{1}{4}$ roku ji dříve, buď oustně aneb něko-

lika řádky, vypoví kapital; kdyby toho promeškal aneb zanedbal, ze složeného kapitálu přece by zas $\frac{1}{4}$ roční úroky platil. Proč? viz § 12.

§ 19. Spořitelna se uvoluje menší dluh po dílcích 10, 15, 20, 25 zl. (výše ne) t. j. v sumičkách, ježto se 5, dělití dají, bez výpovědi přijímati, jenom že při odvodu do pokladnice na 2 měsíce zúročeny budou. Ředitelovi se práce ovšem zmnoží, ale dlužníku tím snadnějšího vybavení z dluhu poskytováno.

22. Poměry ku vládnímu řízení.

§ 20. Na zprávu a oučty kollaturní spořitelny dohlíží sl. úřad, jemuž i také složené oučty každoročně v měsíci lednu k nahlédnutí a potvrzení předloženy budou.

23. Vzorky či formuláře kněh pro kollaturní spořitelny.

Úkon *) I. D e n n í k.

a. Nápis: **D e n n í k**
kollaturní spořitelny na Opočně,
pro příjmy a vydaje na rok 1857,
založený 1. ledna b. r.

od

Cyrilla Bradleckého doktora v lékařství
a ředitela spořitelny na farském okrese N.

b. Vnitro denníka líckami**) (rubrikami) a příkladami objasněné.

*) Úkon = konání, vykonání = způsob jak co konati máme, manipulace.

**) Lícky = rubriky, zpomeňme si na líc (líce, tváře), na rubí (rub, roubím = pletu punčochy). Lépe vlastních než vyzdružených slov mítí. Vypučujíce naši řeči cizá slova, toliko cizým rozumem žijeme, a svůj vlastní ztrácíme.

Běžící číslo	den	měsíc	rok	Jméno a přízvisko toho, kdož vkládá nebo vybírá.	přijato		vydáno		zapsáno ve hlav- ní knize na li- stě . . .
					zl.	kr.	zl.	kr.	
1.	4.	leden	1857	Ludmila Beránková služka na Opočně . . .	5	30			folium 1
2.	4.	"	"	Václav Velikovský tovaryš . . .	6	"			150
3.	4.	"	"	Vojtěch Veselý tovaryš sedlářský na Opočně . . .	8	40			146
4.	11.	"	"	Anna Záhorská děvečka na Opočně . . .	40	"			200
5.	18.	"	"	Daniel Zábranský chalupník v Pohorí čís. 8 vypůjčil si . . .	"	"	60	"	XXXV
6.	25.	"	"	Bořivoj Janský baráčník z Trnova číslo 25 vypůjčil . . .	"	"	30	"	XXII
7.	1.	únor	"	Pavel Dořel tovaryš hodinářský na Opočně . . .	6	"			20
8.	1.	"	"	Vojtěch Veselý tovar. sedlářský na Opočně vybral si . . .	"	"	2	40	146
9.	8.	"	"	Jakob Hroch chalupník na Zahornici číslo 18. vypůjčil . . .	"	"	69	"	XXI
10.	15.	"	"	Kateřina Dvořáková v Trnově výměnice . . .	25	30			25
11.	1.	březen	"	Josefina Janská děvečka v Semečnicích . . .	4	40			62
12.	8.	"	"	Stanislav Stránský chalupník v Semečnicích číslo 9. vypůjčil si na krávu . . .	"	"	40	"	XXXII

24. Nyní obraťme pozornost na zápisky (pojišťěnky), jež vkladatelstvu vydávají dlužno (viz stanovy §. 9), aby pojišťěnost ve svých rukou mělo.

Úkon IIhý. Zápisky vkládačů.

List 76.

Zápisek

kollaturní spořitelny na Opočně

Boženě Kašparové z Pohoře

11ho ledna 1857 daný,

strana ve hlavní knize 76.

(protáhnutá šnůrka.)

*Podpis
ředitelův.*

Dor. Cyrill Bradlecký.

Kollaturní spořitelna

*Pečet
oplatková
spořitelny
přitisknutá.*

šnůrka

šnůrka

Kdo dělá, vydělá.
Vše koupíš, jenom čas ne.
Kdo šetří, má za tři.
Neutrácej víc, než získáš.

na Opočně.

Na zápisky vezmíme větší arch papíru, aby větší osmerce dal. Stránky šetřeme, aby dva nebo čtyry osmercové listy na jeden zápisek vystačily, a vydaje vkládači ušetřeno bylo. Více osmercových listů třeba šnůrkou bíločervenou sešítí.

Vnitro zápisku na druhé stránce.

Číslo v denníku	den	měsíc	rok	vloženo				vydáno	líčka pro podpisy ředitelovy.
				kapi- tálů		zrostlo úroků			
				zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	
5	11	ledna	1857	5	30	„	„		Dr. Bradlecký.
78	8	března	„	1	„	„	„		Dr. Bradlecký.
126	28	června	„	2	30	„	„		Dr. Bradlecký.
160	4	října	„	1	„	„	„		Dr. Bradlecký.
174	15	listop.	„	„	„			1 30	Dr. Bradlecký.
			Součet	9	60	„	12	1 30	
zů- stává	15	listop.	1857	8	30	„	„		
196	20	prosin.	„	2	„	„	„		Dr. Bradlecký.

Tak polinkovaných stran bude 2 — 6 (2 — 4 osmer-
cové listy) třeba na jeden zápisek. Blízký kamen- nebo
knihotisk výborně se k tomu hodí. Na poslední stránce zá-
pisku z venčí, buďte stanovy pro vkladatelstvo § 9, a, b, c,
§ 10, § 11, § 12, § 13, § 14; pak § 15, § 16, § 17,
§ 18, § 19, § 20, vytištěny.

25. Úkon III^{tí} jest
Hlavní kniha kollaturní spořitelny.

Její nápis buď následný :

Hlavní kniha
vklaďů na úroky uložených do kollaturní
spořitelny

na

Opočně.

Založená dne 1. ledna od Dr. Cyrilla Bradleckého
ředitela i pokladníka spořitelního.

*Obsahuje 480 velkých půlarchových listů (10 kněh), bílo-
červenou šňůrou protažených, která na konci pečeti
spořitelni upevněna jest.*

① (Podpisy ručitelů a ředitela toho času.)

Ladislav R. farář na Opočně.

Vojtěch L. občan a rolník na Opočně.

Karel M. " " " " "

Vladimír Kanský občan a statkář v Šemečnicích.

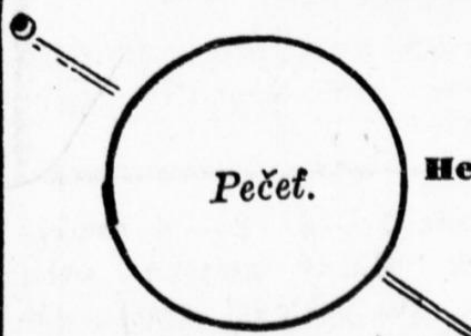
Václav Vlčkovský občan a sedlák na Trnově.

Bořivoj Dubský občan a statkář na Pohoří.

Ivan Řízek občan a půllaník na Zahornici.

Rukojemstvo kollatur-
ní spořitelny č. k. ú-
řadem potvrzené.

Dr. Bradlecký ředitel a pokladník.

Heslo: *Bůh vidí, kdo koho šidí,*

Format buď půlarchový z dobrého pevného papíru. Kaž-
dému vkládateli se věnuj jedna strana aneb jeden list; listy

buďte obyčejnými číslicemi (ciframi) znamenány. Ředitel si velmi práci (manipulací) usnadní, když si listy vyčnívající přilepenou abecedou rozdělí, a vkládače, dle abecedy na listech určených, zapisuje.

Vnitro hlavní knihy,

má ty samé lícky (rubriky), jako zápisek spořitelní vkládači vydaný, vyjma rubriku pro podpisy ředitelovy, jenž by tam zbytečny byly.

Poznam. Kdyby po čechoslovenských končinách několik spořitelůn kollaturních znikati mělo, uvoluje se p. Ladislav Pospíšil majitel kněh-tiskárny a kamenotiskárny v Hradci Králové, takovým dobročinným ústavům všechna příslušenstva za cenu co možna nejlevnější vytisknouti aby manipulace usnadněno a i zbytečného psaní ušetřeno bylo.

Úkon IV^{tý}. Kniha dlužníků.

Nápis její :

Kniha kollaturní spořitelny

●

na **Opočně**

v ništo dlužníci její zapsáni jsou.

Založena dne 1. ledna 1857 od Dr. Cyrilla Bradleckého ředitela i pokladníka spořitelního.

●

Obsahuje 200 velkých půlarchových listů, bělo-červenou šnůrou protažených, která na konci pečeti spořitelní upevněna jest.

●

Heslo : Dobré svědomí nad jmění.

Vnitro dlužnické knihy.

Běžící číslo z Denníka	Den	Měsíc	Rok	Jméno a příjmení dlužníkovo, stav, obydlí, usedlost v jistotu (hypotheke) daná	Poznamenání li- stiny na základě jejíž se půjčka stala, číslo, kde vložena jest.	Summa půjče- ná písmeny i číslicemi vy- psaná	Odvod úroků, a lhů- ta jejich udána dle denníka (viz stanov § 17).	zl. kr.
6 XXXV	18	leden	1857	Daniel Zábranský chalupník v Pohoří číslo 8.	směnka na $\frac{1}{2}$ roku pojistěna na čís- le 8 v Pohoří. Baliček I. 1.	šedesáte zlat. ve dvacetníkách ; t. j. 60 zl. r. č.	platitebné úroky a. 18. července b. 18. ledna 20. července 1857 odvedl ú- roky půlletní .. dle čísla denníka	1 80
15 XXI	8	únor	"	Jakob Hroch cha- lupník na Zahor- nici číslo 18.	obligace, poji- stěna na číslo 18 v Zahornici. Baliček I. 2.	šedesáte devět zlat. t. j. 69 zl. r. č.	platitebné úroky a. 8. srpna b. února odvedl 9. srpna 1858 půlletní úrok dle čísla v denníku	2 10

Poznam. Listy očísľujte římskými ciframi ve dlužnické knize. Každému dlužníku věnujte aspoň půl strany.

27. Úkony čili manipulace spořitelního ředitela.

Dobré jméno nad bohatstvo.
Čest životu se rovná.

1. Ředitel sestav sobě pořádné knihy, jak výše udané formuláře čili vzorky (útvary) okazujou. Neboť statečný ředitel a v pořádku přísný, je dobročinný duch spořitelny, který ku zdaru jejímu nejvíce přispěje, a pročez také hoden slušné mzdy za svou příčinlivost a pečlivost. Dobře říkáváme:

Bez opatrnosti i moudrost slepá.

2. Zlomky krejcarů vkládačům nepočítejte a nevydávejte; ale dlužníci je spořitelně platějí. Kdyby zlomky tyto časem nějaké zlaté daly, mohou z toho odměny pro hoďnou, pracovitou, v službě jedné vytrvalou čeládku zniknouti, a jí za vklady do spořitelny na úroky dány býti. K tomu cíli by se $\frac{1}{2}$ procenta dobře hodilo, které z úroku 6típrocentního vybývá, když by si spořitelna příslušenstva (knihy, pečeti, kasu a j.) svoje byla zapravila.

3. Jen z celých zlatých úroky vkládačům plynou.

4. Ředitel bedlivě o to pečuj, aby vše na patřičném místě zapsáno bylo. Ničeho paměti neponechávej, na nikoho se nespolehej, všem bez rozdílu nedůvěřuj. Peníze se snadno půjčujou z do-

mu, ale těžko se domů dostávají. Zaskočí tě choro-
ba, aneb jiná nehoda, a nepořádek tu. Pravda
stojí: *opatrnosti nikdy nezbývá*. Nechtěj sám
na sobě zkoušeti: *co škodí, to učí*.

5. Znamenité summy peněz půjčuj s takou
opatrností, aby některý dozorce či ručitel byl po-
spolným půjčovatelem, tak aby celé rukojemství
za spořitelnu na ředitela netížilo.

Měj slovo za olovo, zlaté hory neslibuj.

6. Každé čtvrtletí si zúčtuj stav spořitelny;
abys věděl co vkladů, kapitálů, úroků se sběhlo,
a co ze spořitelny vydáno. Pro celoroční účet se
to výborně hodí.

Poznam. Ředitelství kollaturní spořitelny vždy ně-
kterému hodnému národovci, spisovateli, a ji-
nak o národ zasloužilému muži dopřávejte, aby
uznalost veřejně osvědčená i co povzbující ži-
vel se okázala. Národ slovanský se sám v mu-
žích svých ctíti a podporovati musí, jest-li na
Europě mezi národy čestné místo za-ujímati
žádá. Národovci pak sobě svěřené ředitelství,
důvěrou a úvěrem jsouce vyznamenáni, ku své
cti, ku blahobytu svých spoluobčanů, co po-
ctivci povedou, aby dějně dokázali, že praktyč-
ní lidé jsou, a že cizáků aneb odrodilců všady
upřednovati netřeba. Či věčně věkův u nás
druh druhá v hloupé závisti a z pošetilé cti-
žádosti pohněte?

28. Slovo o domnělé nesnázi.

Překážky jsou proto, aby překáženy byly.

Zlý jazyk všechno pokálí.

Moudré ucho nedbá na hloupé řeči.

Můj dobře míněný návrh, pouze z lenosti, nevědomosti a pošelilé závisti snad povržen, těžko se ujímati bude, leda na blahomyslnějších kollaturách, kde rozumnější lid a apoštolský kněz, žádných nesnází a překážek se neboje, všeho dobrého a bohumilého k mravnosti vedoucího horlivě se chápe.

Trkavá vlastní závist nás ovšem na všech končinách hubí, a dobru bohužel u nás zniku nedává; z hlouposti a slaboty u nás druh druh a hněte. Páleč umučil Husa. Podlá to myšlénka: „počkej brachu, ty bys mohl míti z toho užitek, slávu, čest, z toho já tebe srážeje vše ti pokazím.“

Ale je to rozumné, je to hodné? proto, že někdo z něčeho užitek, dobrou pověst má aneb míti může, čehož za své namahání, za svou obětavost, a statečnost zasluhuje, u všem jemu překážeti? Myslíš-li nerozumný závistivče, že tvůj pilný spoluobčan nad míru velký užitek bude míti, hled ho v něm, čestně s ním řevnuja, moudře obmezovati, a budete oba užitek míti, k blahu a ke cti vám to bude. Bezumně ho zničiv cos vyvedl? — jen pouze rušivého hloupého ducha osvědčils; sám ničeho nevytvořiv, proti své člověcké důstojnosti,

proti obecnému dobru jsi se provinil! Může na světě mizernějšího ducha býti? Může někdo šťasten býti, když sám sebou co rušivým ničemou pohrdati musí?

Sám sebe málo miluje, kdo druhému závidí.

Naděju se, že snad můj dobromyslný návrh do trní aneb na skálu nepadne, protože mezi spoluobčany mnoho blahomyslných lidomilů jest, kteří se obecného dobra statně ujímají.

Kdo závistiv, sám sobě křiv.

Závistí ještě nikdo nezbohatnul.

Chvalitebný a památný příklad a podnět by mohly ony kollatury, v zakládání kollaturní spořitelny, po domovině naší dáti, jenž v lůně svém město, městečko s trhy mají. Nepochybuj, že by se k takové čilejší kollatuře všechny okolní kollatury rády přibochily. Spojenými takto silami velmi mnoho by obecnému blahobytu napomaháno bylo, finanční rozum by se bystřil, řemesla, orba nabývše peněžité síly více by se průmyslu, obchodu chápaly. No, nezkvítalo by tím národní hospodářství, nerozumahala by se zámožnost po vlasti?

Příležitost znamenitá týdenních trhů po městech velkého prospěchu spořivým občanům po okolině poskytuje. A však zakládající kollaturní spořitelny a chtěje míti po vlasti důvěry, užívejte staroslavného svatováclavského svého jazyka, mluvte více píšíce každému srozumitelně.

Cizina nás posud mýlila, na rozumu málla,

chápanost naší nerozumitelností zachmuřovala, a proč? aby z naší pošetilosti, nevědomosti chytře a lstivě kořistila.

Nekořme se cizině jako modle, a hned bude lépe!

29. Velkých hovorů způsobí snad rukojemství, jež občané spořitelně dáti mají, aby důvěry v obecnstvu spořivém nabyla. Zpozdilci budou z komára velblouda dělati, a domnělé nesnáze vyhledávati, kde jich není..

Bázlivý ne mnoho opraví,

Rukojemství za spořitelnu může dáti veškerá obec t. j. všichni její občané dohromady; aneb pouze obec majíc pole a les; aneb někteří blahomyslní občané mohou buď celou živností, aneb jen polovinou, i také čtvrtinou své živností za spořitelnu ručiti. Nesnáze v tom není žádné. Proč? Kollaturní spořitelna má více rukojemců, všichni jsou jejími dozorcemi. Víc lidí víc vidí. Nic by tak snadno pozornosti jejich neušlo. Ředitel a spolu pokladník složí důklad (kauci), aneb dá svojí majetnost do jistoty (zástavy). Peníze do větru půjčovány nebudou, každý vypůjčovatel vykáže se dostatečnou jistotou. Kdo hypoteky pevné nemá, peněz mu půjčeno nebude. Spořitelna teda na jistotách (hypotekách) dlužníků založena bude, dlužníci svými jistotami jsou její hlavní a věcnatí ručitelové. Tak zvaní kaventi a zakládá-
telové spořitelny kollaturní, jsou jen rukojmími dle jména.

Semotam blahomyslný šlechtic uctivě dožádán, také své rukojemství kollaturní spořitelně dobrotivě poskytne.

Že lidomilové a blahomyslníci v některých kollaturách, kde mnoho hlupoňů a sobíků pohromadě na nesnáze narážejí, jisto jest, protože snad nikde takového sprostáctví a nerozumu není jako mezi naším opozdilým lidem. Tam sprosták a lenoch bude klabosif: „Kmotře nezačínajte nic nového, naši otcové ničeho o tom nevěděli, a byli živi;“ — zde opět kořala aneb bratr z mokré čtvrtě zahovoří: „sousedě, nelámejte si nad tím hlavu a pojdte pit, co je potom, naši předkové hodně pili a hrali, hlavu sobě nelámali!“ Oude zas roztahuba v hromadě plácne: „lidičky dejte si s tím svatej pokoj, čert ví co v tom vězí!“ Jinde zaryté soběctví a zpanštělost v občanské hromadě nezámožného, ale rozumného zakřikne: „ty tam mlč!“ atd.

Bídňější je mrzák na rozumu, než-li na těle.

Člověk dobrého srdce snáží se každou věc, každé dílo obrátit v dobro; člověk chuděra na duchu a zlého srdce překrucuje všechno dobré ve zlé.

Proto ale milí braši v nevědomosti své sprostě smýšlejíce, pokrok ze západu k nám se hrnoucí nezastavíte. Jestli oči své neprotřete a rozum do hrsti nevezmete, uvidíte že vás cizina překoná a že se v Nouzově a na Chudobě ocítnete.

S hlonpostí nouze sousedí,

Co jeden sprosták zkazí, deset moudrých nenapraví.

Avšak blahomyslní hned tak od svého neupustějí. Co se jim hned po prvé, po druhé, po třetí nepodaří, povede se jim po páté, po desáté, konečně toho přece vytrvalostí a pevnou vůlí docílí.

Těžkost ustoupí, kde vůle přistoupí.

V protivnosti chop se zmužilosti.

Sprosláci, lenoši, sobíkové! nechtíce býti dobrými občany a národovci, aspoň dobru a blahu nepřekázejte.

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

O b s a h.

	Stránka
U nás posud mnoho kapitálů mrtvěno bývá . . .	3
Spořitelny mrtvé kapitálky sbírají, aby k práci a ob- živě obrátěny byly	6
Důvody, proč k tomu raděno, aby na církevních kol- laturách čili po farských okresech spořitelny zaklá- dány byly, jsou následné:	9
Sestava kollaturní spořitelny.	
A. Rukojemstvo, ředitelstvo spořitelny . . .	11
B. Obecenstvo spořivé	14
Jakého prospěchu by kollaturní spořitelny občanům poskytovaly	15
Stanovy pro kollaturní spořitelny	24
Pohled na pokladníka	25
Pohled na vkladatelstvo	26
Pohled na úroky	27
Vzorky či formuláře kněh pro kollaturní spořitelny	
Úkon I. Denník	30
Úkon II. Zápisky vkládačův	32
Úkou III. Hlavní kniha kollaturní spořitelny . .	34
Úkon IV. Kniha dlužníkův	35
Úkon čili manipulace spořitelního ředitela . .	37
Slovo o domnělé nesnázi	39

Upomínka.

Dosud u téhož spisovatele v levnější ceně následné spisy dostati lze, a sice :

Stav Rakouska a jeho budoucnost,
místo za 1 zl. 50 kr. toliko za 1 zl. 20 kr.;

Průmyslné návrhy,
jakby zámožní a chudí občané z Čech, Moravy, Slezka i Slovenska, jsouce dokonalí řemeslníci a rozumní rolníci — místo útratného, nebezpečného stěhování-se do daleké Ameriky — raděj vzorná, průmyslná, pěkná, orbou pověstná města, nebo nové osady na řídko zalidněných úrodných končinách uherských zakládati měli, aby se jim i potomkům dobře vedlo.
Za 60 kr. r. č.

Cena 20 nkr.